

Alkony.

Irta: GAÁL GYÖRGY.

(2.)

— Nem. Köszönöm, nem ülök le, mert azonnal megyek is vissza. Az előbb volt a postán Vitasek és Ungvárra telefonált. Először nem figyeltem oda, de mikor az ön nevét említette figyelmes lettem. Azt kérdezte meg Ungvárról, hogy letartóztathatja-e tehát Balogh Gyulát és valami állam-ellenes cselekedetről beszélt.

Balogh nyugodtan kérdezte.

— No és azután mit csinált?

— Hogy mit válaszoltak onnan, nem hallottam, de valószínűleg helyben hagyták, mert csendőrökről kezdett beszélni, azután vette a kalapját és sietve eltávozott.

— Balogh elgondolkozva, szinte magához beszélve mondta:

— Igen. Tehát mégis megteszi. Azután a leányhoz fordult. És . . . és kedves Vilma kisasszony ugye, ön azért jött, hogy értesítsen erről és legyen időm idejekorán menekülni?

A leány izgatottan válaszolt.

— Azért. De ne sokáig késedelmeskedjék, tanító úr, hiszen nemsokára itt lehetnek.

Balogh nagy szomorúsággal nézett a leányra, aki remegett érte, aki sajnálta. Lelkében valami melegség kezdett tanyát verni és úgy érezte, hogy meg kell fognia a leány kezét. De erőt vett magán. Nem tette meg.

— Köszönöm, hogy segíteni akart rajtam, de sajnos, nem sokat érnék vele, ha követném is a tanácsát.

A leány csodálkozott. Szemei kerekre nyíltak.

— Miért?

— Mert a határon, ha át akarnék menni Magyarországra, úgy is elfognának. Cseh területen pedig ismét csak nem biztos a szabadságom egy huszonnegyóráig sem.

A leány megpóbált ellenvetést tenni.

— Hátha sikerülne.

Balogh most meggyőzően előadta a helyzetet és kiemelte azt, hogy a határig sem tudna eljutni, máris nyomában lennének.

Azután maga kérte a leányt, hogy menjen haza, nehogy itt találják az érkezők.

Felvette a kabátját és elkíserte a leányt hazáig, azután hazasietett, hogy ha jönnek érte, otthon találják.

Írásai, könyvei között voltak olyanok, melyeknek megtalálása súlyosbította volna helyzetét és egy pillanatra gondolt arra is, hogy elégeti őket. Azonban később másként határozott. Mindent meghagyott a

helyén úgy, ahogy addig volt. Fölvette az Áprily-kötetet és tovább olvasta onnan, ahol elhagyta. Valami kevés idegességet érzett ugyan, de ez nem a félelemtől volt, hanem a várakozás izgalmától.

Lassan alkonyodni kezdett. Odament az ablakhoz, mely a Beszkidek felé nyílt és belebámult a távol ólmos szürkéjébe. Fent magasan maga előtt látta a nagy sötét erdőket, melyekből úgy tél idején szakadatlanul gomolygott le a köd. Hozzányomta az üvegtáblához a homlokát és mozdulatlanul, mereven nézett bele a nagy lélek-öl szennyes szürkéségbe, amit világnak neveznek. Nem volt gondolata. Kint lassan, nagy fehér pelyhekben hullt a hó.

Egy kis vörösbegy odaszállt elébe az ablak párkányára és kicsi lábait szárnytollai alá húzva, nagy okosan nézett fel apró acélkék szemeivel a nagy szomorú emberre.

Azután jött egy másik és az első mellé helyezkedett. Most már ketten néztek be az ablakon és mintha ezzel a bátorságuk is megjött volna, közelebb jöttek és pici csőrükkel kopogtatni kezdték a jég-rözsás üveget.

Balogh az asztalhoz lépett. Ott volt az ozsonnája érintetlenül. Letört egy kis darab kenyeret és visszament vele az ablakhoz. Ki akarta dobni a madaraknak, de mikor az üveghez ért, az megzörrent és a két kicsi vörösbegy elrepült.

— Buták, mormogta magában kedvetlenül és visszadobta a kenyeret a tányérra.

Azután megint gondatlanságba süllyedt.

Később eszébe jutott az, hogy ő most éppen úgy néz ki a nagy semmibe, mint ahogy a kutyája, a Vitéz szokott.

Érdekes kutyá volt ez. Naphosszat üldögélt az ajtó előtt, a lépcsőn és fejét előreszegve csodálkozott bele a havások felől kavargó ólmos fellegekbe.

Balogh sokat gondolkozott azon, hogy annak a mozdulatlan ülő állatnak az agyában abszolút átláthatatlan sötét van-e. Vagy ezen a sötétségen néha-néha átvillan a pislákoló lélek-élet egy-egy gyöngeszikrája is?

Egész este volt már. A zsebéből gyufát vett elő és meggyújtotta az íróasztalon álló lámpát.

Leült egy székre a kályha mellé és Vilmáról kezdett gondolkozni.

Gondolataiból nyers, durva kopogtatás riasztotta fel. Feleletet sem várva, az ajtó kinyílt és Vítasek lépett be rajta, nyomában két csendőrrel.

— Jó estét, tanító úr, kiáltotta szemtelen gúnnyal. Nem gondolta úgy, hogy másodszer is meg fogom látogatni?

Balog felált a székről és megvető nyugodtsággal mérte végig Vítaseket.

— De gondoltam, sőt el voltam rá készülve.

Vítasek tettetett csodálkozással nézett rá.

— Ne mondja. Talán még kitűnő vacsorát is készítettett a számunkra. Különb, azt hiszem, hogy szükségtelen hangoztatom, hogy miért jöttünk.

Balogh feleletre sem méltatta, hanem az egyik csendőrhöz fordult. — Ne vesztegessünk sok időt. Ha lehet, induljunk el azonnal. A csendőr meglehetősen tisztelettel hájtotta meg fejét Balogh felé. Talán előbb, a parancs szerint szétnézünk a szobában. Vitasek közbevágot.

— Hogyne. Az nagyon fontos.

Balogh a zsebébe nyúlt, egy kulcsomót vett ki és letette az asztalra.

— Tessék.

Az egyik csendőr felvette a kulcsokat és a szekrényekből és az íróasztal fiókjából könyveket és írásokat szedett ki.

Vitasek most Balogh elé állt és álrészvétet érző hangon mondta: Kedves Balogh úr, azt hiszem, mehetünk. Azután hozzátette.

— Nincs kifogás ellene?

Kimentek az előszobába, hol Balogh magára öltötte jól bélelt télikabátját. Bement a konyhába, ahol a csendesen sirdogáló öreg rúthén asszonyt vigasztalta meg.

— Ne sirjon mamám. Májd visszajövök.

Az öregasszony csak annyit tudott mondani, hogy tudtam, tudtam, hogy ez lesz a vége. És sirt tovább is, könnyei pedig nagy cseppekben folytak le sovány sápadt arcán.

Azután útasítást adott az öregasszonynak, hogy mit tegyen, míg ő odá lesz és miután úgy gondolta, hogy mindent megmondott, ami szükséges, kimént a kapu előtt álló szekérhez kísérőivel. Felült hátra a kemény és hideg deszkaülésre, mellé telepedet az egyik csendőr, míg a másik előre a kocsis mellé.

Vitasek még egy pár szót mondott halkán mormogva a csendőrnek, azután a kocsis kezébe vette a gyeplőt és neki hajtottak a hideg téli éjszakának.

Vitasek egyedül maradt a kapu előtt. Végignézett a házon és meglegedetten mondotta:

— Kifogtuk a madarat.

Hazug ajkai gúnyos mosolyra torzultak, kalapját illetlenül megemelte és elindult hazafelé, mint aki jól végezte a dolgát.

Ezalatt Vilma, a postáskisasszony kicsi, de izlésesen berendezett szobájában remegve számolgatta a negyedórákat. Tudta biztosan, hogy Vitasek be fogja váltani ígéretét. Hirt szeretett volna kapni Baloghról, azonban szólni senkinek sem mert. Maga pedig azért nem ment el, mert nem tudhatta biztosan, hogy odahaza van-e még Balogh, vagy már elvitték. Balogh már kezdettől fogva szimpatikus volt előtte s ez a szimpatia lassan egy más érzelemmé alakult benne. Erre még sohasem gondolt határozottan, azonban most hogy veszélyben tudta, sokszórosan érezte.

Azelőtt is voltak férfiismerősei többen is, de azok nem olyanok voltak mint Balogh. Ez egészen más. Komoly, erős és férfias mindenképen, akire egy nő bátran reá bízhatja életét.

Az óra egyhangúan kegyelte ki a perccet a kis szobában. De

mi volt ez ahhoz a finom, lüktető, kicsi óragéphez képest, amit női léleknek neveznek. Az érében ideges lázzal futott a vér és a szive sokszor elszorult, egész elhalkult, hogy a következő pillanatban annál szilajabban verje ki a fájdalom remegő ritmusát.

Öt óra volt és a kicsi Vilma, a postáskisasszony az asztalnál ült és sirt csendes, szenvedő sírással. A könnyei talán nem is a szeméből, hanem a szívéből, szegény egyedül álló szívéből folytak ki.

Az óra halkán ketyegett és egymásután szaladtak le rajta a percek. Negyed hat volt és a leány már nem sirt. Aludt csendes, mély álomban. A nagy izgatottság és a fájdalom kimerítették. Azután megint szaladtak a percek, a negyedórák, a félórák és lett hét óra este. A leány már nem aludt olyan nyugodtan. Álmodott. Rozoga parasztszekéren négy ember ült. Kettő a hátsó ülésen, kettő pedig elöl. Kettő civil volt, kettő csendőr. Egy hajtotta a lovakat, ez volt a kocsis. Kettő őrizett egy harmadikat, a rabot. A szekér lassan haladt a szomszéd falu felé, ahol az állomás volt. Mikor oda értek, ahol a Borsova átmetszi az országútat, a harmadik, a rab kiugrott a szekérből és lefutott az útról a havas mezőre. A másik kettő, aki a szekéren maradt, erre puskát kapott és utána lőtt a futónak. Az még egy pár lépést tett, aztán egy bokor mellett lebukott a hóra, a fehér kristályóra és piros vére bőséggel ömlött ki a melléből. Ő, már tudniillik Vilma ott állt a hidon és borzalommal nézte a jelenetet, aztán mikor a szekér elhajtott mellette, leszaladt a hóra a sebesülthöz. Fölemelte az arcát és . . . és akkor látta, hogy az nem más, mint Balogh Gyula.

Nehéz sirás csuklott fel a leány melléből és fölébredt. Kezét a homlokára szorította, majd az órához hajolt. Egynegyed nyolcat mutatott.

Hirtelen magára kapta a kabátját, kinyitotta az ajtót és kilépett a sötét, hideg éjszakába.

Máskor nem merte volna megtenni, most minden tétovázás nélkül átment a másik oldalra és az iskola felé vette az útját. Mikor odaért, megzörgette az ajtót és az öreg ruthén asszony csak akkor nyitotta azt ki mikor megismerte a hangját és még akkor is hányta magára a keresztet és a szegény összeaszott ember arcán nagy, halálos félelem reszketett:

— Itthon van? Kérdezte Vilma, mikor belépett és bár nem mondta, hogy ki, az öregasszony jól tudta, hogy kiről van szó.

— Nincs. Elvitték, mondta keserves siránkozó hangon. Vilma bement a szobába, ahol még most is égett a lámpa, a szekrények és az íróasztal fiókja pedig nyitva voltak, ahogy még estefelé hagyták.

Lassu lépésekkel az asztalhoz ment, leült a székre és akkor heves sirás fogta el. Szegény, megkínzott leánylelkének minden fájdalma szakadt fel ebben a sirásban.

És az ajtóban ott állt az öreg ruthén asszony, aki együgyű agyával nem tudta világosan megérteni a történeteket, csak úgy ösztönösen, félig állati megérzéssel sejtette, hogy nagy baj van. Sirt, mert egyedül maradt és félt az éjszakától és a közelben lévő teme-

tőtől. Sirt, mert látta, hogy az a leány is sir, aki szerinte teljesen idegen volt az ő pártfogója és eltartója számára.

Sok idő telt bele, míg Vilma abba hagyta a sirást. Lehetett már féltiz is. Ilyenkor a ruthen falu már egészen csöndes volt. Az uccákon egyáltalán nem voltak emberek. Az egész falu aludt és a házak, a fák, minden sötét, fekete volt, mint a rossz lelkiismeret.

Csak itt ott merészkedett bele a meghalt csendbe egy-egy éhségtől elcsigázott kutya keserves csaholása. Vilma megtörülte arcát a könnyektől és az ajtó felé indult.

— Azután néni, csukja be az ajtót, ha el akar aludni.

Az öreg ruthén asszony fejével intette, hogy befogja csukni és megmerevült arccal nézett a távozó leány után.

— Jó éjszakát, mondta Vilma és kinyitotta az ajtót. S ekkor az öreg asszonyból kitört a rémület. Elfonnyadt, aszott szája kétségbeesett sírásra húzódott el és a szeméből kimondhatatlan félelem folyt a leány felé.

Vilma észrevette.

— Mi baja van néni?

— Jaj kisasszonykám, én félek, én nagyon félek.

— Mitől? kérdezte Vilma és ahogy kinézett a sötét éjszakába a szemközti levő ablakon, az ő szívébe is valami félelem-féle lopakodott be. Az öregasszony pedig sirva felelte.

— Ettől a háztól, meg ott attól ni. És a közeli temető felé mutatott. Vilmán gyenge borzongás futott végig. De biztatni próbálta a vén asszonyt.

— Ne féljen néni. Nem jönnek azok ide.

— A kisasszonykáért nem, mert fiatal, de én már öreg vagyok. Én értem eljönnék. Pedig én félek tőlük. Én még szeretnék élni.

És a sírás görcsös vonaglással bugyogott ki belőle. Egész közel lépett a lányhoz és megragadta kezét.

— Kisasszonykám, ne hagyjon itt. Vigyen magával. Itt nagyon közel van a temető.

Vilma gondolkozni látszott és mintha az öregasszony félelme átragadt volna rá is, ideges remegés vett rajta erőt. A félig nyitott ajtón beáradt a téli éjszaka hidege és ez olyan borzongató volt, mintha az éj sötét rémei is bejöttek volna vele.

Most már ő is érezte, hogy itt ebben a gazdájától megfosztott házban nem jó lenni. Az ablakon bemeredt rájuk a temető apró fakersztjeivel.

Rosszúl érezte magát. Reszketett.

— Gyerünk néni. Siessen.

És a szavak remegve jöttek ki a szájából, a fogai szinte összeverődtek.

— Megyek, megyek, susogta az öregasszony és egy nagy kendőt borított sovány, az élettől kifáradt vállára. Kimentek az udvarra és még az ajtót is Vilmának kellett becsuknia, az öreg anyyira félt, hogy még erre is képtelen volt.

A kapunál egy kis bajuk akadt a kutyaival, mely erővel velők

akart menni. Végre sikerült kijutniok az utcára úgy, hogy a kutya benit maradt az udvaron.

Már jó messzire haladtak és még mindig hallották a kutya tehetetlen vinnyogását. Köröskörül csendes és sötét volt minden, mintha élő ember nem is lakott volna a faluban. Csak egy helyen láttak világosságot, ahol Vitasek lakott. A háznak nagyon alacsonyan voltak az ablakai úgy, hogy be lehetett látni.

Vitasek az ablaknál ült és valamit olvasott.

Tovább mentek és lábuk folytonosan megbotlott a keményrefagyott rögdarabokban.

Egyszer csak valami szédületes iramban elvágatott mellettük úgy, hogy az öregasszonyt majdnem ledöntötte a lábáról. Meghalt a vér az erekben, az öreg asszonymak a fogai összeverődtek.

Az a félelmes valami még még szaladt vagy tiz lépésre, aztán megállt és visszanezett rájuk.

Vilma ismerte meg először.

— A kutya. A Vitéz.

Az öregasszony alig tudta összeszedni magát a nagy ijedtségből. Tovább folytatták útjokat, de mire a Vilma lakására értek, alaposan megvolt próbálva a bátorságuk.

Ettől a naptól kezdve Vitasek nem igen járt el a postára. Érezte, hogy valami hivatalos ügyben el kellett jönnie és ekkor igyekezett épen olyan közvetlen, könnyed modorúnak látszani mint máskor. De sehogy sem sikerült a dolog. Vilma csak hidegen, kimérten felelt a kérdéseire.

Végre is belátta, hogy itt teljesen fölösleges és vette a kalapját.

— Csókolom kezét.

— Isten vele.

És ekkor Vitasek még egy pillanatig maradt.

— Nem érdekli a Balogh sorsa?

Vilma megremegett. Vajjon mit tud ez az ember? De erőt vett magán és hidegen mondta.

— Nem. Különben ha érdekelné is, higye el, hogy nem öntől kérnék felvilágosítást.

Vitasek hiúságát borzasztó bántották ezek a szavak és bosszúságát nem tudta még a leánnyal szemben sem legyőzni. Gorombán vetette oda.

— Hja, hja. Most. De majd egy hét múlva. Ha kíváncsi lesz csak jöjjön el hozzám, vagy küldjön el valakit, szívesen mondok róla egyet-mást.

És meghajította magát gúnyosan, bántó udvariassággal, amenyire csak tőle telhetett.

Különben, mióta Baloghot elvitték, nagyon egyhanguan teltek a napok. Napközben Vilma végezte a dolgát a postával, estefelé elment az öreg ruthén asszonyhoz, kívül körülnéztek a lakásban, hogy rendben van-e minden, azután bezárták az ajtókat és átmentek a postára. Ott jobb volt. Messzebb voltak a temetőtől, mitől Vilma azóta valami

ideges félelemmel félt. Meg aztán az ő kis szobája barátságosabb volt és nem egyedül voltak. Abban az udvarban lakott a házigazdája is a családjával. Vilma még másnap, ahogy Baloghot elvitték, írt Kassára annak a tisztviselőnek aki neki a postaügynöki állást megszerezte. Arra kérte, hogy tegyen valamit a Balogh érdekében.

És minden nap várta a postával a választ, de az csak késett. El nem tudta képzelni, hogy miért nem jön. Nem kapta talán meg, vagy egyáltalán nem törődik a dologgal, nem akar segíteni semmit?

Végre megjött a levél és az volt benne, hogy ő, Vilma menjen fel személyesen Kassára és úgy mondja el a dolgot élőszóval. Akkor talán lehet segíteni.

Vilma nagyon elszomorodott. Azt várta, hogy már a kész eredményt fogja kapni és itt van, még fel kell utazni és még akkor sem biztos.

— „Nagyon nehéz a dolog, írja a protektor a levélben. Mert az állam érdekéről van szó. Ez pedig nagyon fontos. Súlyosbítja a helyzetet, hogy Balogh magyar nemzetiségű és ez itt egyebet nem véve, magában is nagy bűn”.

Vilmának kedve lett volna sirni de belátta, hogy ez semmit sem változtatna a helyzeten. Tudta, hogy minden erejére szüksége van, hogy Baloghon segíthessen, tudta, hogy a gyengeség az eredményt késlelteti, esetleg teljesen lehetetlenné is teszi.

(Folytatjuk.)

Köd.

Köd, köd, köd
 Már úgy hiszem, talán nincs is más, csak köd.
 Érzem : lassú-kegyetlen, mindent beföd.
 Köd kívül-belül szürke, rút, keserű —
 Búj benne félőn város, a száz szemű.

Az alkony keze mint szorgalmas cseléd,
 A ködöt folyton csak hinti szerte-szét.
 Szórja-szét, szana-szét, oh ! nincs irgalom,
 Nincs, ami kilátsszon, semmi fény-halom.

Emlékek városa jaj, de könnyes is,
 Hogy a köd minden fényt homályba visz.
 Száz édes szemed majd hiába nézem,
 Mert minden fekszik a köd alatt mélyen.

KOROM ZOLTÁN.